

Interjektioner eller ideofoner?

En undersökning av *vips* och *svisch*

Av MARIA WIKTORSSON

Abstract

Wiktorsson, Maria, maria.wiktorsson@mau.se, Ph.D., School of Arts and Communication, Malmö University: "Interjections or ideophones? An investigation of two Swedish descriptive interjections". *Språk och stil* NF 31, 2021, pp. 72–105.

This study examines the relation between interjections and ideophones in Swedish. Ideophones are expressive words that are colourful depictions, even dramatizations, of events and sensory perceptions. Ideophones demonstrate a lower degree of syntactic integration in language than ordinary words. In linguistic literature, the terms interjection and ideophone are often seen as overlapping and even conflated. The current study examines the treatment of interjections in Swedish language description, focusing on their relation to ideophones. The starting point is a specific group of interjections, »descriptions of events«, that contains words sharing many traits with ideophones. Two specific interjections, *vips* and *svisch*, are investigated using data from the Swedish Language Bank. The analysis of the corpus data shows that the items pattern very differently. However, both items are found as loosely integrated items, on the one hand, and as fully integrated adverbs and nouns, on the other. The loosely integrated items display forms of sentence integration that are well-described for ideophones cross-linguistically and are therefore interpreted to be ideophones. The integrated uses are discussed from the perspectives of deideophonization and lexicalization of ideophones into non-expressive words. As Swedish has items that qualify as ideophones, the paper argues that Swedish language description needs to accommodate their existence to a greater degree.

Keywords: Swedish ideophones, interjections and ideophones, descriptive interjections, syntactic integration.

1 Inledning

Ord som *vips* och *svisch* kategoriseras ofta i svensk språkbeskrivning som interjektioner. Svenska Akademiens grammatik (hädanefter SAG) diskuterar dem mer specifikt inom betydelsegruppen interjektioner benämnd »beskrivningar av skeenden» (SAG 2 s. 751). Interjektionerna i gruppen är enligt SAG (2 s. 751) ofta ljudhärmande och har i regel »deskriptiv betydelse, dvs. talaren skildrar en händelse». Exempel (1) och (2) illustrerar användningen:

- (1) Panik! Tvärbromsning. *Pang!!!* Där satt en stor, jäkla amerikanare i rumpan på min lilla Fiat 500. (R) (SAG 2 s. 751)
- (2) Hon släckte lampan och plötsligt – *klick* – glödde ett självlysande knivblad i mörkret [...] (R) (SAG 2 s. 751)

Syntaktiskt utgör en interjektion »vanligen en egen icke satsformad mening» (SAG 2 s. 767) såsom i (1). Men interjektioner återfinns även löst integrerade i satser, se (2). Dessutom kan ord från samma betydelsegrupp vara ännu tydligare integrerade i satser, såsom i (3).

- (3) Och *vips* ordnas en behändig kedja av mellanhänder [...] (S) [sättsadverbial] (SAG 2 s. 767)

Om dessa säger SAG (2 s. 767): »Vissa interjektioner, särskilt sådana med deskriptiv betydelse, kan dessutom stå som led i satser eller motsvarande med bevarad interjektionskaraktär. Det är då oklart om ordet fortfarande kan betraktas som en interjektion.» Det föreligger därmed variation avseende syntaktisk integration som gör att ordens status som interjektioner kan ifrågasättas.

Oklarheten kring ordklassstillhörighet återkommer även i svenska ordböcker. Tabell 1 sammanfattar information om *vips* och *svisch* från tre sådana: Svenska Akademiens ordlista (SAOL), Svensk ordbok (SO) och Svenska Akademiens ordbok (SAOB).¹ *Vips* anges som interjektion av SAOL och SAOB, medan SO enbart anger adverb. Adverbtolkningen verkar rimma med den typ av användning som återfinns i (3). I SAOB återfinns också en notering om adverbial användning som bör ha liknande grund.

Tabell 1. Ordklassstillhörighet för *vips* och *svisch* enligt SAOL, SO och SAOB.

	<i>Vips</i>	<i>Svisch</i> ²
SAOL	Interjektion 'bums, plötsligt'	Substantiv <i>Ingen betydelse angiven</i> Interjektion <i>Ingen betydelse angiven</i>
SO	Adverb 'på ett enda ögonblick'	Substantiv 'svischande ljud' Interjektion <i>Ingen betydelse angiven</i>
SAOB	Interjektion 'uttryck för plötsligt eller omedelbart förlopp' <i>Adverbial användning</i> 'på ett ögonblick, bums'	Substantiv 'svischande ljud' Interjektion 'återgivande ett svischande ljud'

¹ Samtliga ordböcker är konsulterade via det gemensamma sökgränssnittet <https://svenska.se>.

² Dessutom återfinns ordformen *svischa* som verb i separat uppslagsord i samtliga tre ordböcker.

Även *svisch* återfinns med olika ordklassstillhörighet, närmare bestämt som substantiv och interjektion. Här är ordlistorna överens och samtliga anger båda dessa ordklasser, även om SO enbart anger interjektion i en kommentar om ordets historia medan SAOL och SAOB ger separata uppslagsord för de två ordklasserna.

För *svisch* är det tydligt att exemplen under de olika uppslagsorden skiljer sig åt med avseende på syntaktisk integration. *Svisch* som interjektion återfinns t.ex. med samma typ av lösa integration som *klick* i (2) ovan, se (4).

- (4) Med tummen på rullen låter jag tacklet göra ett par svängningar och så — svisch! — susar spinnaren i väg under det att rullen surrar. (SAOB, *svisch* interj.)

Som substantiv är ordet däremot fullt integrerat³ i satsen, se (5).

- (5) Det enda som hörs är svischet när de landar. (SAOB, *svisch* subst.)

Orden *vips* och *svisch* är med andra ord inte enbart interjektioner. Inte heller behöver *svisch* som interjektion utgöra en egen icke satsformad mening, se (4). Därtill kopplas betydelsegruppen »beskrivningar av skeenden» ofta till att »talaren skildrar en händelse» (SAG 2 s. 751). På basis av exempel som (1), (2) och (4) kan tilläggas att skildringen verkar dramatisera händelsen som beskrivs. Tillsammans med ljudhärmande eller ljudsymboliska dimensioner innebär detta att orden förefaller dela många särdrag med det språkliga fenomen som kallas ideofoner.

Ideofoner är en klass ord som identifierats i syd- och västafrikanska, asiatiska och amerikanska språk (Doke 1935, Kita 1997, flera bidrag i Voeltz & Kilian-Hatz (red.) 2001, Dingemanse 2011, 2012, 2018, 2021, Dingemanse & Akita 2017). Enligt Dingemanse (2021) är det vanligt att ideofoner felaktigt klassificeras som interjektioner. Interjektioner är väl beskrivna i svenska av SAG, men ideofoner har, med några få undantag (se t.ex. Dahl 2018, Hagström-Krüger 2019), inte uppmärksammats i svenska. De likheter som verkar finnas mellan speciellt deskriptiva interjektioner, av typen som beskriver skeenden, och ideofoner, såsom de beskrivs för andra språk, motiverar att ord såsom *vips* och *svisch* undersöks i syfte att generera mer kunskap om möjlig ideofon-användning i svenska. Att båda orden diskuteras som ideofoner av både Dahl (2018) och Hagström-Krüger (2019) ger ytterligare stöd för att undersöka dessa

³ Även morfologiskt ser vi att ordet uppvisar normalt böjningsmönster för substantiv.

två ord. För vidare forskning skulle även andra ord inom samma grupp, såsom *pang*, *pladask* och *plask*, vara intressanta att studera närmare (se SAG 2 s. 751).

Ideofoner har beskrivits som »marked words that depict sensory imagery» (Dingemanse 2012 s. 674), eller som målande beskrivningar använda i ett dramaturgiskt språkbruk, där händelser, känslor eller sinnesintryck simuleras språkligt (Voeltz & Kilian-Hatz 2001). Enligt Dingemanse (2018) sker denna simulering genom att man utnyttjar ikoniska relationer mellan tal och olika strukturella aspekter av det som förmedlas. Ideofoner har traditionellt utelämnats från språkbeskrivningen av europeiska språk, kanske just på grund av att de inte överensstämmer med den axiomatiska beskrivningen av relationen mellan form och betydelse som arbiträr (Whitney 1867, de Saussure 1916). Ideologiska aspekter återfinns också när t.ex. förekomsten av ikoniska relationer mellan språkliga uttryck och betydelser beskrivs som vanliga i primitiva språk medan mer utvecklade språk anses ha förlorat dem (Köhler 1929 s. 242).

Det finns ett växande intresse för studiet av ideofoner även inom europeiska språk (se t.ex. bidrag i Voeltz & Kilian-Hatz (red.) 2001, Armoskaite & Koskinen 2017 och Ibarretxe-Antuñano 2017), och denna artikel syftar till att utgöra ett svenskt bidrag inom detta fält. Eftersom åtminstone en del svenska interjektioner verkar vara relevanta för studiet av ideofoner, tar artikeln sin utgångspunkt i relevant litteratur om ideofoner och interjektioner, samt om möjliga skillnader mellan dessa två typer av ord. Vidare undersöks användningen av de två möjliga ideofonkandidaterna *vips* och *svisch* genom en analys av autentiska exempel från Språkbanken (<https://spraakbanken.gu.se>). Analysen fokuserar på syntaktisk integration och ordklassstillhörighet, men berör även andra relevanta särdrag som tillskrivs ideofoner.

2 Ideofoner

Termen ideofoner myntades av afrikanisten Doke (1935) för en speciell klass av beskrivande ord i de sydafrikanska Bantuspråken, men har som nämndes ovan även senare använts för samma typ av ord inom andra språk. Dokes term förenade ett koncept eller en idé (*ideo*) med ett ljud (*phone*).

A vivid representation of an idea in sound. A word, often onomatopoeic, which describes a predicate, qualificative or adverb in respect to manner, colour, sound, smell, action, state or intensity. (Doke 1935 s. 118.)

Enligt definitionen är ideofoner, trots att de ofta är ljudhärmande till sin natur, inte begränsade till att imitera ljud utan kan även förmedla ett bredare konceptuellt innehåll. Utifrån Dingemanses (2012 s. 674) beskrivning av ideofoner – »marked words that depict sensory imagery» – kan detta innehåll beskrivas som målande avbildningar av sinnesintryck. Kopplingen mellan ideofoner och olika typer av sinnesintryck är väl beskriven inom ideofonlitteraturen, se Dingemans 2011 och ytterligare källor inom detta verk.

Dingemanses (2012, 2018) beskrivning av ideofoner innefattar även att de är ord. Detta innebär att ideofoner listas i ordböcker, att deras betydelser kan beskrivas och att de är inlärdade. Haiman (2018), som intresserar sig för ideofoner utifrån vad de kan avslöja om språkets uppkomst, ser ideofoner i deras fria ursprungliga tillstånd som för-språkliga. Samtidigt erkänner han deras nutida existens som ord, men i en mer tämjad form än det som var deras ursprung. Han, liksom andra inom fältet (se t.ex. bidrag i Voeltz & Kilian-Hatz (red.) 2001), ser primärt ideofoner som talspråkliga fenomen, men andra källor hävdar att det också finns relevanta användningar i skrift (se t.ex. Ibarretxe-Antuñano 2017).

Vidare är ideofoner markerade ord som t.ex. kan avvika vad gäller fonotaktiska strukturer eller genom att innehålla fonem som inte annars används i språket. För baskiska beskriver Ibarretxe-Antuñano (2017 s. 199) att ordinitiala affrikator som /dz/ i *dzanga* 'dyka' och /tʃ/ i *txart-txart* 'straffa' används i ideofoner men ytterst sällan förekommer i övrigt. Andra källor hävdar att det tvärspråkligt är förhållandevis ovanligt att ideofoner innehåller fonem som inte annars ingår i språkets fonemuppsättning (se t.ex. Diffloth 1980 och Newman 2001). Andra former av markering i tal som diskuteras är markerad intonation (Childs 1994, Nuckolls 1996, Alpher 2001, Kruspe 2004), högre eller lägre tonläge (Dingemans & Akita 2017 s. 508) eller omgårdande pauser (Newman 2001, Dingemans 2012 s. 655). Den markerade formen kan ofta kopplas till olika aspekter av expressiv ordbildning (Zwicky & Pullum 1987), såsom onomatopoesi (ljudhärming) och ljudsymbolik (Voeltz & Kilian-Hatz 2001, Svantesson 2017) samt reduplikation (Dingemans 2011, Ibarretxe-Antuñano 2017, Haiman 2018, Akita & Dingemans 2019).

Ofta beskrivs ideofoner uppvisa begränsningar med avseende på morfosyntax,⁴ och anges vara oböjliga ord som inte gärna ingår i negerade satser eller frågesatser (Johnson 1976, Dahl 2018). Ideofoner verkar uppvisa en lägre grad av syntaktisk integration, t.ex. genom att återfinnas vid satsgränser snarare

⁴ Se dock även Akita 2017 för en diskussion om förekomsten av morfologiskt (och syntaktiskt) välintegrerade ideofoner i japanska.

än djupt inbäddade i satser (Dingemanse 2012 s. 656). I många språk beskrivs ideofoner behöva introduceras av speciella ord såsom anföringsverb (Voeltz & Kilian-Hatz 2001 s. 3). Denna form av integration kopplas till ideofoners dramaturgiska funktion i språket; de simulerar en händelse, en känsla eller ett intryck (Voeltz & Kilian-Hatz 2001), eller spelar upp snarare än återberättar vad som hänt (Haiman 2018). Dingemanse (2012) menar att just anföringsverb och andra anföringsmarkörer understryker den performativa naturen hos ideofoner. Verben *låter* och *sade* i (6) och (7) illustrerar användningen för *svisch* och ytterligare ideofonkandidater såsom *sprutt*, *krasch* och *knak* i svenska.

- (6) Efter frisörbesöket låter mina hårtoppar *svisch svusch sammetsgardin*. (Bloggmix 2010)
- (7) Det sade sprutt, krasch och knak och så fanns den inte mer. (Bloggmix 2006)

Det är antagligen också den performativa naturen som ligger till grund för att ideofoner inte gärna förekommer i negerade satser eller frågesatser (Johnson 1976, Dahl 2018, Haiman 2018).

När dessa ord målande avbildar sinnesintryck är det enligt Dingemanse (2012) genom att utnyttja de ikoniska eller icke-arbiträra kopplingarna mellan form och innehåll. I stället för att referera till sitt betydelseinnehåll (t.ex. den händelse eller det sinnesintryck som beskrivs) avbildas detta genom att utnyttja ikoniska relationer mellan tal och olika strukturella aspekter av t.ex. sensoriska scener. Den markerade formen uppvisar någon form av likhet med, eller ikonisk koppling till, innehållsliga aspekter av det förmedlade. Den enklaste kopplingen är den där ett språkljud härmar ett icke-språkligt ljud, t.ex. *sprutt*, *krasch* och *knak* i (7), men ljudhärmande former kan även uppvisa mer komplexa ljudgestalter som kan relatera till händelsestrukturer, t.ex. kan reducerade former indikera upprepade rörelser (se Dingemanse 2012).

Frågan om hur ideofoner ska klassificeras syntaktiskt är enligt Ibarretxe-Antuñano (2017 s. 203) en av de mest kontroversiella inom ideofonforskningen. Vissa hävdar att de utgör en helt egen syntaktisk kategori (Doke 1935, Awoyale 1989) medan andra ser dem som inkluderade i andra ordklasser (Amha 2001, de Jong 2001). Något som också komplicerar frågan om syntaktisk klassificering är att ideofoner i många språk förmås göra tjänst som helt vanliga ord (Dingemanse 2017). Johnson (1976) illustrerar detta med den engelska ljudhärmande ideofonen *kerplop* 'ljudet av något som faller, speciellt i vatten' (*kerplop*, yourdictionary.com, min översättning). Mer typisk ideofonanvändning återfinns i (8) och (9).

- (8) The stone went: kerplop!, into the pool. (Johnson 1976 s. 240)
 (9) The stone fell, kerplop!, into the pool. (Johnson 1976 s. 240)

Johnson noterar att engelska, liksom andra språk, har möjlighet att skapa verb och substantiv från ideofoner, vilket (10) och (11) illustrerar.

- (10) The stone kerplopped into the pool. (Johnson 1976 s. 240)
 (11) We heard the kerplop of the stone into the pool. (Johnson 1976 s. 240)

Både Johnson (1976) och Dingemanse (2019) diskuterar ideofoner som en lexikal snarare än syntaktisk klass. Ameka (2001) gör samma bedömning och beskriver ideofoner som en fonosemantisk klass av ord, vilka inte behöver tillhöra samma ordklass inom ett språk eller i olika språk. Idén, som jag förstår den, innebär att ord från denna lexikala klass kan realiseras som olika ordklasser i faktisk användning, som i (10) och (11). En annan vanligt förekommande realisering av ideofoner verkar vara som adverb (se Svantesson 2017 s. 2).

En ytterligare dimension av klassificeringsproblematiken är att specifika användningar verkar kunna bli lexikaliserade. De olika ordklassstillhörigheter som anges av svenska ordböcker för *vips* och *svisch* kan alltså ses representera lexikaliserade former av användningar som t.ex. substantiv (12), verb (13) och adverb (14).

- (12) Det enda som hörs är svischet när de landar. (SAOB, *svisch* subst.)
 (13) Cyklisterna svischade förbi. (SAOL, *svischa* verb)
 (14) Trollkarlen svängde sin mantel och vips var kaninen borta. (SO, *vips* adverb)

Dingemanse (2017 s. 373) refererar till denna typ av lexikalisering som *avideofonisering* (»deideophonization»). På basis av frekvent användning i en viss form blir ideofonerna vanliga ord med en tydlig ordklassstillhörighet och med användning utan den ursprungliga expressiva funktionen (Dingemanse 2017 s. 374).

I min analys av *svisch* och *vips* kommer jag att undersöka de mer performativa eller expressiva former som kan sägas utgöra mer typisk ideofonanvändning, men även i vilken omfattning de två orden används som substantiv eller adverb. Jag är alltså intresserad av både vad den expressiva användningen kan säga om hur ideofoner används i svenska, och av hur orden förekommer som andra ordklasser. Verbanvändning kommer inte att omfattas då analysen är avgränsad till ordformerna *svisch* och *vips*. Detta är en begränsning utifrån en fullständig analys av lexikaliseringsmönster, men motiveras av att det primärt

är de oböjliga formerna som kan användas i den expressiva funktion som artikeln fokuserar på.

Ideofoner verkar i traditionell svensk språkbeskrivning ha analyserats som interjektioner. Denna form av sammanblandning är enligt Dingemanse (2021) vanlig. I nästa avsnitt görs en genomgång av relevant litteratur om interjektioner, och om skillnader mellan interjektioner och ideofoner, för att belysa varför så är fallet. Avsnittet avslutas med att jämföra SAG:s beskrivning av svenska interjektioner med dessa källor.

3 Interjektioner

Interjektioner har ofta hanterats ganska summariskt i språkbeskrivningar (Ameka 1992), ibland till den grad att de inte ansetts som en egentlig del av språket: »Language begins where interjections end» (Müller 1861 s. 362). Många moderna engelska grammatikor hanterar interjektioner på bara ett par rader (t.ex. Huddleston & Pullum 2002) och ser dem då ofta som »marginal and anomalous» (Quirk m.fl. 1985 s. 6). SAG skiljer sig härvidlag genom att ägna 16 sidor åt interjektioner (samt ytterligare 8 sidor åt interjektionsfrasen som icke satsformad mening).

De korta mer summariska presentationerna av interjektioner, som de i engelska grammatikor, uppvisar ofta likheter med varandra. Orden beskrivs som grammatiskt perifera pga. att de antingen förekommer som syntaktiskt självständiga enheter eller som enbart löst kopplade till de satser de relaterar till. De anses vidare vara marginella genom att innehålla ljud som inte annars förekommer i språket, vilket ofta förklaras med att de är bildade genom ljudhärming eller genom att de utgör någon typ av spontan känslouttryck. Svenska exempel motsvarande de ord som vanligen nämns är: *aj*, *oj*, *puh*, *pst*, *tss*, men även ord som på liknande sätt kan uttrycka mentala tillstånd eller attityder, men som också har andra reguljära betydelser, brukar ingå: *gud*, *himmel*, *jävlar*.

Mer detaljerade beskrivningar av interjektioner gör ofta en åtskillnad mellan ord av de två ovanstående typerna, dvs. ord som bara återfinns som interjektioner och ord som även har andra betydelser. Ideforss (1928) skiljer på dessa och kallar den första typen primära interjektioner och den andra sekundära interjektioner. Samma termer används av Ameka (1992), som beskriver de primära interjektionerna som småord som kan utgöra egna yttranden och

som normalt inte ingår i konstruktioner med andra ordklasser, t.ex. *Wow!* och *Ouch!*, men som också kan kopplas löst till andra enheter, se (15).

(15) *Gee, you look like you had it!* (Ameka 1992 s. 105)

Sekundära interjektioner är de ord som har andra betydelser »men som även kan utgöra egna yttranden som uttrycker en attityd eller ett tillstånd» [min översättning] (Ameka 1992 s. 111), t.ex. *Help!* och *Careful!*. Ameka (1992) avgränsar även interjektionsfraser som *My God!* och *Bloody hell!* från interjektioner, även om interjektionsfraserna också kan fungera som expressiva språkhandlingar. Detta görs så att termen interjektioner kan reserveras för en klass av ord snarare än en typ av språkhandling. Interjektioner, enligt Ameka (1992), inkluderar därför inte sekundära interjektioner (som tillhör andra ordklasser) eller interjektionsfraser (eftersom dessa snarare är frastyper med expressiv funktion). Interjektioner uttrycker enligt Ameka (1992 s. 106) »a speaker's mental state, action or attitude or reaction to a situation».

Beroende på kommunikativ funktion och betydelse delas de primära interjektionerna in i tre typer: expressiva, konativa och fatiska (Ameka 1992). De expressiva interjektionerna uttrycker talarens mentala tillstånd och kan vara emotiva eller kognitiva, dvs. uttrycka talarens känsla eller upplevelse (*Yuk!* 'I feel disgust') eller vetande (*Aha!* 'I now know this') (Ameka 1992 s. 113). De konativa är riktade till åhörare och uttrycker önskemål om uppmärksamhet eller handling (*sh!* 'I want silence here'). Slutligen är de fatiska interjektionerna uttryck som bidrar till att skapa och upprätthålla kommunikation, t.ex. återkopplingssignaler som *mhm*, *uh-huh*, *yeah*. Se även Wierzbicka (1992) för en liknande klassificering av primära interjektioner.

Amekas (1992), och även Wierzbickas (1992), beskrivning av primära interjektioner kan jämföras med Goffmans (1981 s. 99) beskrivning av »response cries» som naturliga utlopp för uppkomna känslor. Gemensamt är att interjektioner ses som uttryck för talarens omedelbara reaktion till en pågående situation.

Ideforss (1928 s. 2) identifierar tre grupper av primära interjektioner beroende på om de är »känslö-, föreställnings- [eller] viljebetonade», och använder termerna *impulsion*, *imitation* och *imperation* för respektive grupper. Impulsioner (såsom *usch*, *oj*) verkar överensstämma med Amekas (1992) expressiva interjektioner och imperationer (*åhoj*, *schas*) med Amekas (1992) konativa interjektioner. Imitationer redogörs inte för i detalj, men de tycks inte nödvändigtvis utgöra reaktioner till det pågående. I ett avsnitt om kroppsliga

medföljande åtbörder skriver Ideforss (1928 s. 22) att »[v]id [...] imitationer, såsom *knips*, *ratsch*, *klatsch*, är åtbörden att tolka som en direkt, om än kanske reducerad upprepning av en ursprunglig handling». Min tolkning är att denna grupp innehåller uttryck som 'spelar upp' händelser eller sinnesintryck, dvs. skulle kunna ses som ideofoner.

Enligt Dingemanse (2018, 2021) är det vanligt att ideofoner blandas ihop med interjektioner. Dingemanse (2021) hävdar att sammanblandningen orsakas av att interjektioner och ideofoner har ett antal gemensamma särdrag: de är ofta morfologiskt oböjliga, de är ofta löst syntaktiskt integrerade och de kan uppvisa icke-reguljär fonologi och fonotax. Dessutom uppfattas båda typerna av ord handla om känslor och upplevelser. Men skillnaden är enligt Dingemanse (2021) att interjektioner indexerar talares reaktioner till pågående situationer medan ideofoner ikoniskt avbildar sinnesintryck och händelser. Denna skillnad illustreras nedan, men först ges en allmän genomgång av SAG:s beskrivning av interjektioner samt hur denna förhåller sig till Amekas (1992) beskrivning.

SAG ägnar sammantaget 24 sidor åt interjektioner och ordklassen kan därmed inte hävdas vara lika styvmoderligt behandlad som i de refererade engelska grammatikorna. Interjektionen är enligt SAG (2 s. 746) »ett oböjligt ord som med eller utan bestämningar kan fungera som ett självständigt yttrande». Mängden ljudhärmande interjektioner diskuteras, samt även det faktum att det inom denna grupp återfinns ord vars ljudgestalt skiljer från övriga ord genom att t.ex. enbart innehålla konsonanter (t.ex. *sch*, *hm*). I jämförelse med Ameka 1992 är SAG:s (2 s. 747) definition av interjektioner mer inkluderande, då den inleds med »[d]e flesta interjektioner uttrycker talarens reaktion inför något». Formuleringen indikerar alltså att det inom ordklassen finns ord som inte uttrycker talarens reaktion utan har en annan typ av funktion. De övergripande betydelsegrupper som urskiljs visar att så är fallet:

Uttryck för känslor: oj, å, hurra, usch

Uppmaningar: sjas, stopp

Beskrivningar av skeenden: krasch, bingång

Uppgifter om sanningshalt: ja, jo

Samtalsreglerande signaler: hördudu, nåväl, okej

Uttryck för hövlighet eller annan social konvention: hej, grattis

(SAG 2 s. 746.)

En jämförelse mellan dessa grupper och de kategorier som identifierats av Ameka (1992) visar att »uttryck för känslor» kan anses motsvaras av Amekas

expressiva emotiva interjektioner. SAG:s »uppmaningar» motsvaras, åtminstone delvis, av Amekas konativa interjektioner. De »samtalsreglerande signalerna», och möjligen även »uppgifter om sanningshalt» (som även benämns svarsord), kan jämföras med Amekas fatiska interjektioner. Denna överensstämmelse kan ses som uttryck för att dessa tre (eller möjligen fyra) grupper innehåller interjektioner som uttrycker talarens reaktion, och därmed även av Ameka (1992) skulle anses vara interjektioner. Det är alltså inte inom dessa grupper som ideofoner främst torde påträffas. I stället granskar jag nedan de grupper som inte återfinns hos Ameka 1992 för att se om dessa verkar omfatta ideofoner.

Varken »beskrivningar av skeenden» eller »uttryck för hövlighet och andra sociala konventioner» motsvaras av de striktare definitionerna som diskuterats ovan. Typen »uttryck för hövlighet» klassificerar Ameka (1992) som »formulæ», vilka särskiljs från interjektioner eftersom de är avsiktliga och förväntade reaktioner snarare än omedelbara reaktioner (Ameka 1992 s. 109). Uttryck för hövlighet kommer inte heller att diskuteras vidare eftersom dessa inte är relevanta utifrån ideofoners möjliga sammanblandning med interjektioner.

Gruppen »beskrivningar av skeenden» är den mest intressanta för denna studies syfte, dvs. att bidra till analysen av ideofoner i svenska. Det finns flera anledningar till detta. Ord inom gruppen innefattas inte av Amekas (1992) definition av interjektioner. Vidare beskriver SAG (2 s. 751) att interjektioner inom gruppen »har deskriptiv betydelse, dvs. talaren skildrar en händelse», vilket liknar beskrivningar av ideofoner som målände beskrivningar av bl.a. händelser och sinnesintryck. Exempel (16) och (17), upprepade från (1) och (2) i inledningen, illustrerar användningen:

- (16) Panik! Tvärbromsning. *Pang!!!* Där satt en stor, jäkla amerikanare i rumpan på min lilla Fiat 500. (R) (SAG 2 s. 751)
- (17) Hon släckte lampan och plötsligt – *klick* – glödde ett självlysande knivblad i mörkret [...] (R) (SAG 2 s. 751)

Exempel (16) och (17) kan jämföras med (18) från gruppen »uttryck för känslor» för att illustrera den skillnad mellan interjektioner och ideofoner som Dingemanse (2021) belyser.

- (18) »*Oj*, det är inte stenlagt här», sa jag och växlade ner till ettan. (R) (SAG 2 s. 748)

Oj i (18) kan alltså beskrivas som en interjektion som indexerar »talarens förvåning över ett plötsligt uppdagat sakförhållande» (SAG 2 s. 748). *Pang!!!* i

(16) och *klick* i (17), däremot, indexerar inte omedelbara reaktioner på en situation utan skulle i stället kunna betraktas som ideofoner som dramatiserar eller spelar upp händelser eller sinnesintryck och som uppvisar ikoniska kopplingar mellan form och innehåll (jfr Dingemanse 2021). Den ljudhärmande naturen hos de flesta interjektioner inom gruppen (SAG 2 s. 751) ger ytterligare stöd för denna analys.

Gruppen »beskrivningar av skeenden» illustrerar med andra ord tydligt det faktum att ordklassen interjektioner i SAG inte bara innefattar ord som används för att ge respons på en omgivande situation. Orden *pang* och *klick* verkar i stället användas för att beskriva eller återskapa aspekter av en tidigare händelse genom ett språkbruk som på ett dramatiserande sätt förmedlar aspekter av händelsen. Haiman (2018) beskriver det som att ideofonerna används när talaren växlar mellan att berätta om vad som hänt till att spela upp eller iscensätta det som hänt. Även om de flesta interjektioner inom gruppen är ljudhärmande, förefaller det betydelseinnehåll som förmedlas inte vara begränsat till att enbart skildra ljudmässiga aspekter. Användningen av *klick* i exempel (17) verkar t.ex. snarare beskriva ett plötsligt synintryck än ett ljud, även om detta sker genom att använda ett ord som härmar ett ljud. Det tycks därmed finnas olika möjliga betydelseaspekter av händelser som kan förmedlas genom ett i grunden ljudhärmande ord (jfr Dingemanse 2012). Den empiriska delen av artikeln kommer att undersöka om detta även gäller för *svisch*.

Dingemanse (2021) beskriver både interjektioner och ideofoner som syntaktiskt löst integrerade men hävdar att medan interjektioner normalt utgör egna yttranden så tenderar ideofoner i stället att förekomma vid satsgränser. Enligt SAG gäller generellt att interjektioner ofta utgör ett eget yttrande, eller med SAG:s ord (2 s. 767), »en egen icke satsformad mening». Ord som *Oj!* och *Å!* kan alltså ensamma utgöra en hel fras med expressiv funktion. Men det är också möjligt för interjektioner att vara löst syntaktiskt integrerade genom att ansluta »på ett annexliknande sätt» (SAG 2 s. 767) till en annan sats, se (19).

(19) *Jojo*, en del har det ordnat för sig [...] (S) (SAG 2 s. 767)

Ameka (1992 s. 113) hävdar att en skillnad mellan interjektioner och ideofoner är att enbart interjektioner kan vara egna separata yttranden utan att vara elliptiska. Om han har rätt skulle *Pang!!!* i (16) vara elliptiskt. Han förklarar inte i detalj vad resonemanget baseras på, men möjligen kan man tolka det som att det finns en tendens för ideofoner att återfinnas vid satsgränser för att de relaterar till något som uttrycks i den löst anslutna satsen. Detta kan jämföras med hur SAG

(4 s. 790) beskriver att deskriptiva interjektioner från gruppen »beskrivningar av skeenden», ofta integreras, nämligen att de kombineras »med en delmening som beskriver samma situation eller händelse», se (20)–(22).

- (20) [...] men hon klämde den i skallen på älskarinnan, *klang!* (R) (SAG 4 s. 790)
 (21) [...] du är väl född bakom en ekstubbe, *knak-knak-och-brak!* (R) (SAG 4 s. 790)
 (22) Och *pang*, så gick spegeln i tusen bitar. (SAG 4 s. 790)

Om de deskriptiva interjektionerna ses som ideofoner verkar det finnas en starkare tendens hos ideofoner att förekomma löst anknutna till satser än separat, även om båda formerna av integration verkar vara möjliga både för interjektioner och ideofoner.

Slutligen kan det vara värt att notera att den möjlighet till användning som andra ordklasser som diskuteras för ideofoner (Johnson 1976, Dingemanse 2017) även nämns för deskriptiva interjektioner i SAG. Dessa kan integreras genom att »stå som led i satser eller motsvarande med bevarad interjektionskaraktär. Det är då oklart om ordet fortfarande kan betraktas som en interjektion.» (SAG 2 s. 767). Exempel (23) illustrerar denna typ av integration.

- (23) Och *vips* ordnas en behändig kedja av mellanhänder [...] (S) [sättsadverbial] (SAG 2 s. 767)

Även mer tydliga övergångar till andra ordklasser nämns för ord från gruppen »beskrivningar av skeenden». I exempel (24) och (25) ser vi de ljudhärmande interjektionerna *klävitt* och *klick* integrerade som substantiv. Enligt SAG (4 s. 787) utgör interjektionsfrasen i dessa fall »objekt till ett anföringsverb» och verkar i denna funktion kunna »övergå till substantiv».

- (24) Det hördes ett avlägset *klävitt* från skogen. (SAG 4 s. 787)
 (25) Det surrade en stund på linjen och så hördes ett *klick* och en låg, manlig stämma svarade [...] (R) (SAG 4 s. 787)

Inom interjektionsgruppen »beskrivningar av skeenden» återfinns alltså beskrivande interjektioner som, i likhet med hur ideofoner beskrivs, verkar vara målände beskrivningar av sinnesintryck och händelser snarare än spontana reaktioner på situationer. Dessutom innehåller gruppen ordformer som ikoniskt kopplar till sitt betydelseinnehåll genom att vara ljudhärmande. Ofta verkar orden vara löst anknutna till andra satser och även i vissa fall kunna

integreras som andra ordklasser. Dessa aspekter rimmar väl med de särdrag som har beskrivits för ideofoner.

4 Empirisk undersökning

I syfte att generera mer kunskap om möjlig ideofonanvändning i svenska undersöks användningen av orden *vips* och *svisch* genom en analys av autentiska exempel från Språkbanken (<https://spraakbanken.gu.se>). Dessa två ord återfinns inom den interjektionsgrupp jag diskuterat som relevant för att undersöka svensk ideofonanvändning, och har även inkluderats i tidigare verk om ideofoner i svenska (Dahl 2018, Hagström-Krüger 2019). Analysen omfattar både hur orden används som mer typiska ideofoner och hur de används som vanliga väl integrerade ord av andra ordklasser. Detta ger möjlighet att koppla resultaten till den diskussion som fördes i bakgrunden avseende ideofoners möjlighet att realiseras som olika ordklasser (se t.ex. Johnson 1976) och möjlig avideofonisering av ideofoner (Dingemans 2017).

För att särskilja de mer typiska ideofonerna från dem som realiseras som andra ordklasser undersöks ordens ordklasstillhörighet. Inom ramen för analysen diskuteras även de olika särdrag som tvärspråkligt anses kopplade till ideofoner, såsom markering, placering vid satsgränser och introduktion med anföringsverb. Slutligen kommenteras om *svisch* förekommer med andra typer av betydelse än ljudhärmande, dvs. om även andra typer av sinnesintryck än hörselintryck kan förmedlas. Sammantaget avser undersökningen att ge mer kunskap om hur ideofoner används i svenskan.

För att undersöka hur *vips* och *svisch* används i (främst) samtida svenska har de två orden sökts ut separat i fyra korpusar, se tabell 2, från Språkbankens resurser med hjälp av korpusgränssnittet KORP (Borin m.fl. 2012).

Tabell 2. Totalt antal ord i de fyra undersökta korpusarna.

Korpus	Totalt antal ord
Bloggmix	615 658 549
Göteborgsposten (GP)	272 004 297
Skönlitteratur	23 188 080
Twitter	2 050 014 754

Inkludering av olika typer av material ger en större bredd av genre och register (för liknande urval ur Språkbanken, se t.ex. Engdahl & Laanemets 2016). Det kan vara en brist att enbart skrivet material analyseras med tanke på att ideofoner ofta presenteras som talspråkliga fenomen (Voeltz & Kilian-Hatz 2001, Haiman 2018), men för relevans även i skrift se Ibarretxe-Antuñano 2017. Inkluderingen av Bloggmix-materialet blir ur detta perspektiv särskilt relevant då materialet kan beskrivas som en vardaglig och informell variant med talspråkliga drag (Hillbom 2015, Rawoens 2015, Sköldberg & Hannesdóttir 2016). Frekvensen för de två orden i de olika texttyperna återfinns i tabell 3 och normaliserade värden är angivna för att kunna göra enkla jämförelser.

Tabell 3. Antal förekomster och normaliserad frekvens per 1 miljon ord i Korp.

	Bloggmix	GP	Skönlitteratur	Twitter
<i>Vips</i>	6 855	793	31	6 287
/miljon ord	11,13	2,92	1,34	3,07
<i>Svisch</i>	160	34	6	91
/miljon ord	0,26	0,12	0,26	0,04

Vips är betydligt mer frekvent än *svisch* i samtliga texttyper. *Vips* är mest frekvent i Bloggmix-korpusen, medan *svisch* förekommer lika ofta i Bloggmix som i det skönlitterära materialet.

Då det totala antalet förekomster inte var möjligt att analysera i detalj, gjordes ett slumpmässigt urval av 50 exempel av varje ord från varje texttyp. I de fall det totala antalet understeg 50 (dvs. *vips* och *svisch* i Skönlitteratur och *svisch* i GP, se tabell 3) behölls samtliga förekomster.

I analysen av *svisch*-träffarna visade det sig att ett förhållandevis stort antal (22 st.) av dessa inom texttypen Twitter inte var relevanta för studien eftersom de var felstavningar (kanske genom autokorrekt) av betaltjänsten Swish, såsom i exempel (26).

- (26) Rätt, och med dagens teknik går det lätt att ta betalt per tittare med *svisch*, sms mm. (Twitter)

Dessa exempel har filtrerats bort, och för att inte påverka det ursprungliga slumpmässiga urvalet har jag valt att inte ersätta dessa med andra exempel. Analysen fortskred alltså med de kvarvarande 28 exemplen inom textkategorin, se tabell 4.

Tabell 4. Uppdaterat urval för analys.

	Bloggmix	GP	Skönlitteratur	Twitter	Totalt
<i>Vips</i>	50	50	31	50	181
<i>Svisch</i>	50	34	6	28	118

Även om de felstavade *Swish*-exemplen valdes bort med tanke på sin specifika betydelse kan det i sammanhanget vara intressant att nämna att motsvarande tjänst i Norge heter *Vipps*⁵. Både den svenska och den norska benämningen på betaltjänsten kommer från ord som i ordböcker listas som interjektioner (för *svisch* se tabell 1, för norska *vips* se t.ex. NAOB). För norska *vips* har namnet modifierats med ett extra *p* och för svenska har företaget valt en engelsk stavning trots att namnförslaget kom från följande yttrande: »Det ska gå fort ... Svisch!» (Edlund 2021 § 3). En undersökning av produktamn ligger utanför artikelns huvudsakliga syfte, men i sammanhanget kan nämnas att ideofoner ofta förekommer i produktamn (se t.ex. Ibarretxe-Antuñano 2017 s. 208).

De totalt 299 träffarna analyserades manuellt och kodades utifrån användning som *substantiv*, *adverb* eller *interjektion*?. Den sistnämnda termen fick ett åtföljande frågetecken för att indikera ett ifrågasättande av termen, utifrån diskussionen om vanlig sammanblandning mellan ideofoner och interjektioner. Även andra särdrag angivna för ideofoner noterades, såsom markerade former, satsplacering och satsintegration, t.ex. genom anföringsverb. Vidare undersöktes om *svisch* förekom med andra än ljudhärmande betydelser.

5 Resultat

Första steget i analysen var att analysera orden utifrån ordklassstillhörighet. Syftet var att undersöka om orden uppvisar den möjlighet att realiseras som olika ordklasser som har diskuterats i litteraturen (se t.ex. Johnson 1976, Dingemanse 2017). Som tidigare diskuterats uppvisar svenska ordböcker variation avseende vilken ordklass som anges för de två orden. Tabell 5 uppger relevant information från tabell 1. *Vips* anges som interjektion eller adverb, medan *svisch* anges som substantiv eller interjektion.

⁵ Jag tackar Marit Julien för denna information, vilken förmedlades då en tidigare version av denna studie presenterades vid symposiet Grammatik i fokus, Lunds universitet, 2020.

Tabell 5. Ordklassstillhörighet för *vips* och *svisch* enligt SAOL, SO och SAOB.

	<i>Vips</i>	<i>Svisch</i>
SAOL	Interjektion	Substantiv Interjektion
SO	Adverb	Substantiv Interjektion
SAOB	Interjektion <i>Adverbiell användning</i>	Substantiv Interjektion

Ordklassanalysen gjordes genom att ordets kontext undersöktes. Ord som återfanns inom ramen för tydliga nominalfraser analyserades som substantiv. Som adverb analyserades ord som förekom i kontexter som av SO verkar ligga till grund för att kalla *vips* ett adverb och där SAG för *vips* beskriver en adverbiell funktion (för mer detaljer, se avsnitt 5.2). De exempel som, enligt ovanstående, inte var integrerade som adverb eller substantiv gavs beteckningen *interjektion?*. Tabell 6 och 7 visar de övergripande resultaten av denna analys för de två orden. De exempel som har kategoriserats som *interjektion?* kommer även att analyseras utifrån hur de konkret integreras.

Tabell 6. Övergripande ordklasskategorisering av *vips*.

<i>Vips</i>	Bloggmix	GP	Skönlitteratur	Twitter	Totalt
Adverb	46	48	25	44	163
%	92 %	96 %	81 %	88 %	90 %
Substantiv	0	0	1	1	2
%	0 %	0 %	3 %	2 %	1 %
Interjektion?	4	2	5	5	16
%	8 %	4 %	16 %	10 %	9 %
Totalt	50	50	31	50	181

Utifrån den övergripande analysen verkar *vips* främst användas som ett adverb, dvs. såsom det beskrivs av SO. Totalt sett utgörs 90 % av materialet av förekomster som kan analyseras som adverb. Trots att ingen ordbok anger substantiv som möjlig ordklass återfinns två exempel på detta i materialet. Överlag ser vi att exemplen inom gruppen *interjektion?* är förhållandevis få.

Tabell 7. Övergripande ordklasskategorisering av *svisch*.

<i>Svisch</i>	Bloggmix	GP	Skönlitteratur	Twitter	Totalt
Adverb	13	3	0	1	17
%	26 %	9 %	0 %	4 %	14 %
Substantiv	1	3	3	0	7
%	2 %	9 %	50 %	0 %	6 %
Interjektion?	36	28	3	22	89
%	72 %	82 %	50 %	79 %	75 %
Oanalyserbara	0	0	0	5	5
%	0 %	0 %	0 %	18 %	4 %
Totalt	50	34	6	28	118

För *svisch* ser vi en annorlunda övergripande bild. En majoritet av orden befanns vara i den kategori som här kallas *interjektion?*. Trots att ingen ordbok angav adverb som möjlig ordklass har ett antal exempel i detta material analyserats på detta sätt. Även exempel som kan analyseras som substantiv finns, men de är färre än adverbena. Högst andel adverb användning finns inom texttypen Bloggmix, men exempel återfinns också i övriga texttyper, förutom i skönlitteratur.

Inom Twitter-materialet återfanns även fem exempel på *svisch* som inte tydligt gick att analysera eftersom den språkliga kontexten var oklar. Exempel (27) och (28) illustrerar denna typ. Dessa undantas från resten av analysen.

(27) *svisch* RT @joweman God morgon --- > redan torsdag! (Twitter)

(28) RT @Ruffe: @svisch @BoMagnusSchmidt @jasontimbuktu Sköööön!! (Twitter)

Sammanfattningsvis kan sägas att jag för båda orden funnit användningar som adverb, substantiv och som möjliga ideofoner (dvs. *interjektion?*). *Vips* används framför allt adverblikt medan *svisch* framför allt faller inom gruppen *interjektion?*. Trots skillnader i användning kommer resultaten att presenteras utifrån ordklasskategorisering för att kunna diskutera skillnader och likheter mellan orden. Först presenteras substantiv, därefter adverb och slutligen *interjektioner?*, dvs. de exempel som antas vara mest intressanta från ett ideofonperspektiv.

5.1 Substantiv

Såväl *vips* som *svisch* förekommer i enstaka fall som substantiv. För *vips* (som inte listas som substantiv i ordböckerna) återfinns båda exemplen i prepositionsfraser som fungerar som adverbial, se (29) och (30).

- (29) Bajen slängde all tradition och döpte eventarenan till Nya Söderstadion i ett vips. (Twitter)
- (30) I ett vips försvann hon in i kammaren, rev sig blodig när hon fiskade upp brevet, sög på det lilla såret som smakade blod och sött och var hennes. (Skönlitteratur)

Möjligen är denna användning bildad i analogi med uttryck som *i ett huj* som semantiskt har liknande betydelse och där substantivformen av *huj* (även interjektion) återfinns i ordlistorna. För diskussion om hur en konstruktion kan utvidgas med semantiskt likartade ord se t.ex. Bybee 2010 och Bybee & Eddington 2006.

Svisch anges som substantiv i samtliga tre undersökta ordböcker, men användningen i det undersökta materialet är inte speciellt omfattande. Om andra ordformer än *svisch* hade inkluderats (såsom *svischet/s*) hade troligen fler träffar hittats, men som tidigare nämnts omfattas bara oböjda former av undersökningen.

De få fall som finns verkar främst referera till en förekomst av det ljud som *svisch* kan ses som en imitation av, se exempel (31).

- (31) Jag hörde bara ett svisch. (GP)

Utifrån information i svenska ordböcker är *svisch* lexikaliserat som ett substantiv, medan så inte är fallet för *vips*. Trots detta ser vi att *vips* i några enstaka fall har denna användning i materialet.

5.2 Adverb

Analysen av exempel som adverb tar dels stöd i SO, som enbart anger denna ordklass för *vips*, men även från den analys i SAG som diskuterats ovan i avsnitt 3. SAG anger funktionen sättsadverbial för *vips* och påpekar också att det är »oklart om ordet fortfarande kan betraktas som en interjektion» (SAG 2

s. 767). Jag menar alltså att den oklarhet som SAG identifierar kan tolkas som att ordet används som ett adverb, vilket ytterligare stöds av SO:s ordklassangivelse för ordet. Exempel (32), upprepat från tidigare (3) och (23), är från SAG och (33), upprepat från (14), är från SO.

- (32) Och *vips* ordnas en behändig kedja av mellanhänder [...] (S) [sättsadverbial] (SAG 2 s. 767)
 (33) Trollkarlen svängde sin mantel och *vips* var kaninen borta. (SO, *vips* adverb)

Som angavs i den övergripande analysen används *vips* främst som adverb i det undersökta materialet, medan denna användning är betydligt mindre frekvent för *svisch*. Siffrorna i tabell 6 och 7 upprepas i tabell 8 för en enklare jämförelse.

Tabell 8. Jämförelse mellan andel *vips* och *svisch* som analyserats som adverb.

Adverb	Bloggmix	GP	Skönlitteratur	Twitter	Totalt
<i>Vips</i> som adverb	46	48	25	44	163
% av totalt antal <i>vips</i>	92 %	96 %	81 %	88 %	90 %
<i>Svisch</i> som adverb	13	3	0	1	17
% av totalt antal <i>svisch</i>	26 %	9 %	0 %	4 %	14 %

I det undersökta materialet återfinns många exempel med *vips* som ligger mycket nära de exempel (32 och 33) som har använts som stöd för analysen. Exempel (34)–(37) är utvalda som representativa exempel. Orden kan anses vara integrerade i satsstrukturen genom en placering i fundamentet och följs av verbet i andra position i satsen.

- (34) Och *vips* sitter man i stolen å spänner fast sig, igen! (Bloggmix)
 (35) Och *vips* gick han ut genom dörren. (Skönlitteratur)
 (36) Rusta upp innerstan och expandera kollektivtrafiksystemet och *vips* är kursen satt mot en mer hållbar stadsutveckling. (GP)
 (37) Regnig morgon, vi åker genom en mörk tunnel och *vips* uppenbarar sig denna dröm! (Twitter)

Svisch återfinns integrerat på samma sätt i ett fall, (38), vilket också har analyserats som adverb trots att ingen av de tre ordböckerna anger denna ordklass för *svisch*.

- (38) Vi ses på måndag i Jönköping, sa Frölundacoachen och svisch var han borta.
(GP)

En majoritet av det totala antalet exempel av *vips* som analyserats som adverb är av den ovanstående typen, medan enbart ett fall vad gäller *svisch* är det. Ytterligare stöd för en högre grad av lexikalisering av *vips* som adverb kan också ges av att *vips* i tre fall också återfinns med mer central placering som adverbial i mittfältet. (39) illustrerar denna användning.

- (39) Sen är jag vips inne i systemet. (GP)

De övriga exempel som har analyserats som adverb uppvisar variationer som kan motivera att betrakta dem som i mindre grad integrerade. Den vanligaste varianten innebär att orden ofta följs av *så*. Exempel (40) illustrerar denna form av integration för *svisch* där detta är vanligare än att *så* saknas.

- (40) Och svisch så var jag tillbaka i 8:an. (Bloggmix)

Den typ av integration vi ser i (40) skulle kunna tolkas som att vi har att göra med ett inledande adverbial i fundamentet som följs av ett adjunktionellt *så* (SAG 3 s. 493), i likhet med hur (41) analyseras i SAG (3 s. 493).

- (41) Sedan så far jag hem. (R) (SAG 3 s. 493)

Samtidigt ligger strukturen i (40) även nära den som SAG (4 s. 790) beskriver som en kombination av en interjektionsfras med »en delmening som beskriver samma situation eller händelse». Denna form av integration nämns för just interjektioner med deskriptiv betydelse, dvs. interjektioner av den typ som är mest intressant ur ett ideofonperspektiv. Exempel (42) illustrerar likheten.

- (42) Och pang, så gick spegeln i tusen bitar. (SAG 4 s. 790)

Svisch i (40) skulle alltså kunna tolkas antingen som ett adverb följt av ett adjunktionellt *så*, eller som en interjektion eller ideofon som är löst kopplad till en delmening. Jag har här valt tolkningen som adverb eftersom det är så jag hanterat liknande fall av *vips*.

För *vips*, som är mer frekvent som adverb, är bilden mer varierad än för *svisch*. Integration utan efterföljande *så* är i majoritet i de två mer formella text-

kategorierna, GP och Skönlitteratur, medan integration med efterföljande *så* är vanligare i de informella texttyperna, Bloggmix och Twitter. Detta reflekterar sannolikt det faktum att adjunktionellt *så* främst förekommer i talspråk och i vissa fall i ledigt skriftspråk (SAG 3 s. 493). Det bör därför inte tolkas som att *vips*-exemplen i de mer informella textkategorierna överlag är mer löst knutna till sina satser, vilket en användning av adjunktionellt *så* också skulle kunna indikera (se SAG 3 s. 493). Övergripande verkar olika former av integration kunna placeras på en skala från löst kopplade interjektionsfraser (i SAG:s terminologi) eller ideofoner (såsom dessa beskrivs i ideofonlitteraturen), (43), till fullt integrerade reguljära adverb, (46).

- (43) Dagen i dag bara flög iväg, och vips, så var det dags att gå hem. (Bloggmix)
- (44) Jag kom hem, rensade lite i köket och vips så var tiden bara borta. (Bloggmix)
- (45) Regnig morgon, vi åker genom en mörk tunnel och vips uppenbarar sig denna dröm! (Twitter)
- (46) Sen är jag vips inne i systemet. (GP)

Med tanke på de olika möjliga tolkningarna av strukturer som i (43) och (44) kan detta steg ses som en motiverande kontext där övergång från en användning som interjektion eller ideofon till en användning som adverb är möjlig. Haiman (2018) och Dingemanse (2011) diskuterar hur ideofoner kan tämjäs och användas som vanliga ord och därmed tappa sin tidigare expressiva karaktär. Enligt Dingemanse (2011 s. 150) är det frekvent använda ideofoner som mest troligt genomgår denna process. Haiman (2018) anser att processen går att jämföra med grammatikalisering, vilket jag håller med om, och i likhet med t.ex. Bybee (2010 s. 30) skulle jag vilja lägga till att det ofta är just användning i en specifik konstruktion som också är frekvent (i detta fall *och vips så*) som driver processen.

Dingemanse (2017) diskuterar att s.k. avideofoniserade ord kan fortsätta att uppvisa särdrag typiska för ideofoner t.ex. genom ett markerat uttal. Dahl (2018 s. 2) noterar detsamma om just *vips*: »Men om vi försöker säga *Vips var han borta!* på ett naturligt sätt, märker vi att man gärna vill uttala *vips* med lite högre tonläge än resten av meningen, och kanske också med en liten paus efteråt.» Man skulle kunna uttrycka detta som att ordet även i användning som integrerat adverb kan behålla något av sin ursprungliga ideofoniska karaktär. Eftersom endast skriftligt material analyseras i denna studie kan jag inte säga något om hur orden skulle uttalas. Det finns däremot vissa tecken även i text-

material på att orden inte uppfattas som helt vanliga ord. Primärt gäller detta olika former av markering i texten, t.ex. omgärdande av tecken såsom asterisker (* *), eller användning av mer reguljära skiljetecken såsom kolon (:) och flera punkter i rad (.), se (47)–(49).

- (47) Att sitta här i ett välbärgat land och klicka på en dator så *vips* får något fatigt barn lite ris. (Bloggmix)
- (48) @adjunktyra många händelser läggs ihop, ackumuleras och vips: står man där med insikten. (Twitter)
- (49) RT @PicyVicy: @RationellAteist Svensson jobbar på under oket, orkar/hinner inte bry sig och vips.. upptäcker man detta typ <https://t.co/PubF...> (Twitter)

Vad som är särskilt intressant att notera i analysen av orden i adverbanvändning är att även *svisch* återfinns i denna grupp. Givet att ideofoner ofta kan realiseras som olika ordklasser, och att adverb anges som en vanlig syntaktisk form (se t.ex. Svantesson 2017) verkar alltså denna användning möjlig även för *svisch*. Även den skala av mer eller mindre integrerad användning som kunde observeras för *vips* är relevant utifrån hur ideofoner har diskuterats kunna påbörja en avideofoniserings- och lexikaliseringsprocess inom ramen för frekventa konstruktioner. Förekomsten av markerade former är intressant och kan tolkas som att orden trots i övrigt reguljär integration fortfarande uppfattas som speciella och värda att markera på något sätt i texten.

5.3 Interjektioner?

Som tidigare kommenterats verkar *vips* oftast användas som adverb, medan *svisch* främst har analyserats som *interjektion?*, se tabell 9.

Tabell 9. Jämförelse mellan andel *vips* och *svisch* som analyserats som *interjektion?*.

<i>Interjektion?</i>	Bloggmix	GP	Skönlitteratur	Twitter	Totalt
<i>Vips</i> som <i>interjektion?</i>	4	2	5	5	16
% av totalt antal <i>vips</i>	8 %	4 %	16 %	10 %	9 %
<i>Svisch</i> som <i>interjektion?</i>	36	28	3	22	89
% av totalt antal <i>svisch</i>	72 %	82 %	50 %	79 %	75 %

De exempel som ingår i kategorin *interjektion?* är de som inte är integrerade som adverb eller substantiv. Det övergripande perspektivet i analysen kommer att vara hur dessa ord integreras (eller inte integreras) med omkringliggande språkligt material. De olika typer av integration som finns inom gruppen har kategoriserats i de fyra typer som återfinns i tabell 10.

Tabell 10. Typer av integration inom gruppen *interjektion?*.

	Bloggmix		GP		Skönlitteratur		Twitter		Totalt	
	<i>Vips</i>	<i>Svisch</i>	<i>Vips</i>	<i>Svisch</i>	<i>Vips</i>	<i>Svisch</i>	<i>Vips</i>	<i>Svisch</i>	<i>Vips</i>	<i>Svisch</i>
Totalt antal	4	36	2	28	5	3	5	22	16	89
Inom separat ej satsformat yttrande	0	3	0	2	2	1	0	2	2	8
Placering i satsens utkant	4	8	1	14	0	1	1	8	6	31
Med anföringsverb	0	22	1	9	1	0	1	7	3	38
I konstruktion utan verb	0	3	0	3	2	1	3	5	5	12

5.3.1 Placering inom separat ej satsformat yttrande

Enligt SAG (2 s. 767) utgör interjektioner generellt ofta »en egen icke satsformad mening». Detta är inte fallet för *vips* och *svisch*. De exempel som återfinns inom separata ej satsformade yttranden förekommer inte som enda ord i sitt yttrande. *Vips* återfinns t.ex. tillsammans med konjunktionen *och*, se (50).

(50) Och vips! (Skönlitteratur)

Även *svisch* kombineras med andra ord såsom *färdigt* och *bara*, se (51) och (52), men förekommer då alltid i upprepad form. Även när inga andra ord återfinns i den icke satsformade meningen finns samma upprepning, se (53). Det finns också exempel med tre eller fyra upprepningar där varannan innefattar en vokalförändring, se (54) och (55). Orden utgör alltså inte ensamma egna icke satsformade yttranden.

(51) Svisch, svisch, färdigt. (Bloggmix)

(52) svisch svisch bara! (Twitter)

(53) Svisch svisch! (Bloggmix)

(54) Svisch, svosch, svisch. (GP)

(55) Svosch svisch svosch svisch (Twitter)

Som siffrorna i tabell 10 visar är det överlag ovanligt att orden, även tillsammans med andra ord eller inom ramen för olika typer av upprepningar, förekommer inom separata yttranden.

5.3.2 Placering i satsens utkant

En vanligare placering i materialet är att orden är löst kopplade till en sats genom att vara placerade i satsens utkant. Dingemanse (2012 s. 656) anger denna lösare form av integration som vanlig för ideofoner ur ett tvärspråkligt perspektiv. För *vips* återfinns t.ex. final position (56) och även final position tillsammans med andra ljudhärmande ord (57).

(56) Jag skriver att du ... vips! (GP)

(57) @PontusWeinemo äsch, kom ut med min Chelsea-scent och vips pang boom! (Twitter)

Det finns även placeringar vid satsgränser inom meningar som i stort liknar den adverb användning som diskuterats ovan men som inte följs av V2 i efterföljande sats och därmed måste anses mindre integrerade (58).

(58) Det enda som krävdes av en var att göra en sökning på feminism eller invandrare eller Mellanösterkonflikt och så vips ... Flashback hade flyttat ut. (Bloggmix)

Svisch förekommer initialt, såsom i (59), men även medialt mellan satser, såsom i (60). Många exempel är finalt placerade, se (61), ofta tillsammans med andra expressiva ljudhärmande uttryck, se (62).

(59) ..svisch, den här morgonen & förmiddagen har flugit förbi! (Bloggmix)

(60) Och snabbt går det, svisch och allt är förbi. (GP)

(61) Bollarna är små och tyngre än badmintonbollar, racketarna ser ut som avsågade squashracketar och det går, som namnet säger, väldigt snabbt, svisch, svisch. (GP)

(62) Det skrapades med rotborstar och bankades med klappeträn, svisch, svisch och klapp, klapp. (GP)

I (57), (61) och (62) förekommer orden löst integrerade och antingen i upprepad form eller i en serie av andra ord som också är ljudhärmande. I dessa fall blir det ytterligare fokus på den typ av dramatisering av en händelse eller ett sinnesintryck som ofta beskrivs för ideofoner (Voeltz & Kilian-Hatz 2001, Ding-

emanse 2012, Haiman 2018). Även den lösa integrationen stämmer med vad Dingemanse (2012) anger vara vanligt för ideofoner. Som även SAG (4 s. 790) beskriver kombinerar orden ofta »med en delmening som beskriver samma situation eller händelse».

5.3.3 Integration med anföringsverb

Integration med anföringsverb återfinns enbart i några fall för *vips*, såsom i (63), medan det är den vanligaste formen av integration för *svisch* inom gruppen *interjektion?*, se exempel (64) och (65). Inom ideofonlitteraturen anges att ideofoner i många språk integreras med anföringsverb (se t.ex. Voeltz & Kilian-Hatz 2001 s. 3). Om denna form av integration kan anses vara ett tecken på ideofonstatus verkar *svisch* ofta bete sig som en ideofon.

- (63) @feeejay det säger bara vips så är sommarn slut. (Twitter)
- (64) Känns som det finns en risk för att den här veckan kommer att säga »svisch!». (Bloggmix)
- (65) Det säger bara svisch så är man en vecka efter. (Twitter)

Exempel (64) och (65) är representativa inom den grupp av *svisch* som introduceras med anföringsverb. Alla verkar ha samma övergripande betydelse av beskrivning av snabbt förfluten tid, se vidare diskussion i avsnitt 5.5. Ord som introduceras på detta sätt skulle också ha kunnat analyseras som substantiv med tanke på att de är »objekt till ett anföringsverb» (SAG 4 s. 787). Dock skiljer sig mina exempel från SAG:s, se (24) och (25), genom att inte lika tydligt »anta substantivets bestämmingar» (SAG 4 s. 787).

5.3.4 I konstruktioner utan verb

I den sista typen av integration förekommer orden i satser eller verbfraser utan egentligt verb, men där element finns som kan tolkas som riktningsadverbial, se (66) och (68), eller som objekt, se (67) och möjligen (69).

- (66) Och då så, vips i elden! (Skönlitteratur)
- (67) Säger och drar in magen, ler och stoppar ett filter i rullapparaten, fyller den med Samson tobak, fäller ihop, låter ett papper rullas in och vips en ny kist-spik. (Skönlitteratur)
- (68) Och sen svisch in i frysen. (Bloggmix)
- (69) Kom nära ngn knapp och svisch OS-kanaler på tv. (Twitter)

Orden i dessa exempel uttrycker någon form av snabb händelse eller handling, trots att de inte realiseras som verb. I denna användning måste orden anses vara mer centralt placerade i det omgivande språkliga materialet, men enbart i denna form av ganska specifika konstruktioner. Det bör påpekas att enbart oböjda former ingår i undersökningen och att fullt integrerade verbformer som t.ex. *svischa*, *svischar*, *svischade* inte har omfattats av undersökningen. För att fullt ut undersöka alla möjliga ordklassrealisationer av orden skulle även böjda och avledda former ha behövt inkluderas.

5.4 Markerade former

Den markering av formen som återfinns för *vips* som välintegrerade adverb förekommer även inom de andra grupperna. Totalt sett förekommer någon typ av markering i texten i högre utsträckning för *svisch* än för *vips*. De olika former av markering som används är att orden omgärdas av citationstecken (« »), asterisker (* *), föregås eller följs av flera punkter i rad (...), ett eller flera bindestreck (-/-), eller följs av kolon (:). Även kommaterering förekommer frekvent men har inte inkluderats som särskild markering. Vissa exempel som redan har presenterats har denna typ av markering, t.ex. (27) och (64). Några ytterligare exempel är (70)–(73).

- (70) apropå kvällsjobb så är det nattdito nu så ...svisch hem i sängen snart. (Twitter)
- (71) Svisch, svisch... eller nåt, jag ska åka tåg alltså. (Twitter)
- (72) Dramatiskt i ett huj neg den täta morgondimman till marken, reste sej igen med svisch i kjolen -- svisch! (Skönlitteratur)
- (73) Men han skulle åtminstone slippa ifrån det där »svisch, svisch» som nu förföljde honom. (Bloggmix)

Denna typ av markering förekommer alltså för både *vips* och *svisch*, och återfinns inte enbart i löst integrerade fall.

En annan typ av markerad form som förekommer i materialet är dubbling (antingen med identisk form eller med vokalförändring) och även upprepning i form av serier av tre eller fyra former av ordet (i identisk eller vokalförändrad form). I materialet förekommer drygt 25 % av *svisch*-träffarna inom ramen för olika former av upprepningar. För *vips* förekommer det inte alls. I avsnittet om ideofoner nämndes att reduplikation är en vanlig ordbildningsform för ideofoner. Det finns alltså inom många språk ord vars ideofonstatus verkar härröra

från det faktum att de har en reduplicerad struktur. Detta gäller däremot inte *svisch* som verkar fungera som ideofon även i ej upprepade form.

De upprepade formerna verkar kunna tolkas på liknande sätt som har gjorts för reduplikation (se Manninen 2021). På samma sätt som reduplikation anges vara en vanlig strategi för att representera upprepade ljud eller rörelser (Hinton m.fl. 1994 s. 4) kan *svisch*, *svisch* indikera att ett ljud upprepas. Enligt de Jong (2001 s. 117) kan reduplikationen även indikera hastighet och inte bara upprepade handling, vilket i nästa avsnitt visas gälla även för upprepade former av *svisch*.

5.5 Betydelse

Vips förekommer aldrig med en ljudhärmande betydelse i materialet. Detta gäller även markerade och löst integrerade exempel. Utifrån hur *vips* definieras i ordböcker, se tabell 1, är detta ingen överraskning då samtliga ordböcker enbart listar betydelser kopplade till plötslighet eller korta förlopp. Inte heller uppges ordet vara bildat genom ljudhärmande. *Svisch* används däremot förhållandevis ofta med en betydelse där ordet måste anses härma ett icke-språkligt ljud. Inom substantivanvändningarna är detta vanligt, se (74), men även bland substantiven finns exempel som kanske inte entydigt verkar handla om en koppling mellan ljudbild och icke-språkligt ljud, se (75). Kanske lät det *svisch* när gardinerna åkte ner, men det finns också en koppling till hastigt förlopp förmedlad i detta fall.

(74) Jag hörde bara ett *svisch*. (GP)

(75) Lådorna flög till höger och vänster och det rensades, och garderoben blev tom och städad, julgardinerna åkte ner i ett *svisch*. (Bloggmix)

Bland de fall av *svisch* som har analyserats som adverb används ordet ofta i sammanhang där ett ljud i kontexten verkar efterliknas, men där det även finns ytterligare dimensioner av rörelse, se (76), eller rörelse och hastighet eller snabbt förlopp, se (77). Associationen till ett snabbt förlopp verkar också kunna motivera exempel såsom (78), där det är svårt att se någon koppling till ett icke-språkligt ljud.

(76) Jag tar då i lite extra och *svisch* så åker dragkedjan upp och mynten far ut överallt. (Bloggmix)

- (77) Jag ålar mig upp på brädan med näsan mot stranden och svisch så har något kraftfullt bara lyft mig, bräda och hela alltet och jag formligen flyger mot land. (GP)
- (78) Det är bara att sätta i kontakten i väggen och svisch så är järnet varmt. På ett minimum av tid så är mina plagg färdigstrykna. (Bloggmix)

De *svisch* som introduceras med anföringsverb verkar främst kopplas till en upplevelse av ett snabbt förlopp eller snabbt passerande tid snarare än till ett faktiskt ljud. Med andra ord finns många exempel på att användningen är utökad från att återge ett faktiskt svischande ljud (SAOB). I de flesta exempel med en betydelse kopplad till tid återfinns *svisch* i enstaka form, men det finns också några få exempel på upprepade former med denna tolkning, se (79) och (80).

- (79) Svisch, svisch har det sagt och nu står återigen helgen och knackar på dörren. (Bloggmix)
- (80) Ja, hörnni, fredagskväll igen och denna vecka har liksom de flesta föregående bara sagt svisch, svisch. (Bloggmix)

Upprepning verkar alltså kunna indikera hastighet i likhet med vad de Jong (2001) hävdar gälla för reduplicerade ideofoner.

6 Avslutande diskussion

Intresset för ideofoner inom europeiska språk har vuxit under de senaste decennierna (se t.ex. bidrag i Voeltz & Kilian-Hatz (red.) 2001, Armoskaite & Koskinen 2017 och Ibarretxe-Antuñano 2017) och denna artikel har undersökt om begreppet är relevant även för svenska. En utgångspunkt för arbetet är de likheter mellan ideofoner och interjektioner som enligt Ameka (1992), Haiman (2018) och Dingemanse (2021) ofta leder till att ordtyperna blandas samman. Ordklassen interjektioner i SAG visar sig också *de facto* innehålla ord som inte verkar utgöra en talares omedelbara reaktion på en situation och som därmed av t.ex. Ameka (1992) inte skulle anses vara interjektioner. Särskilt inom interjektionsgruppen »beskrivningar av skeenden» (SAG 2 s. 751) återfinns ord som i stället målande beskriver händelser eller sinnesintryck. Detta är också vad ideofoner beskrivs göra. Ideofoner verkar alltså existera även i svenska och de tycks traditionellt ha beskrivits som interjektioner.

Analysen av två ord inom denna grupp, *vips* och *svisch*, visar att *vips* främst används som adverb, medan *svisch* främst används på ett sätt som motiverar att betrakta ordet som en ideofon. Trots skillnader i omfattning används båda dock som adverb, substantiv och ideofoner. Möjligheten för ideofoner att realiseras som flera olika ordklasser har inom ideofonlitteraturen tolkats som att dessa dramatiserande ord ofta förmås göra tjänst som vanliga ord (se t.ex. Johnson 1976 och Dingemanse 2017). Den höga andelen av *vips* som verkar väl integrerade som adverb skulle även kunna vara ett tecken på det som Dingemanse (2017) kallar avideofonisering, vilket innebär att en frekvent använd ideofon förlorar sin tidigare dramatiserande användning och lexikaliseras som ett reguljärt ord. I materialet återfinns *vips* som adverb ofta i följande kontext: *och vips (så) VERB*. Detta tolkas vara en frekvent motiverande kontext som möjliggjort övergången från ett mer dramatiserande uttryck till ett mer integrerat adverb. I dramatiserande användning integreras orden ofta på de sätt som beskrivits för ideofoner, nämligen integration med hjälp av anföringsverb (Voeltz & Kilian-Hatz 2001) och lös integration genom placering i satsens utkant (Dingemanse 2012). Orden *vips* och *svisch* bildar inte i sig egna icke satsformade meningar och skiljer sig därvidlag från interjektioner.

Frågan om hur ideofoner ska klassificeras syntaktiskt är kontroversiell inom ideofonforskningen. Jag har problematiserat den svenska klassificeringen av denna typ av ord som interjektioner eftersom jag anser att intressanta aspekter som diskuteras tvärspråkligt för ideofoner riskerar att missas om orden i svenskans beskrivning likställs med interjektioner. Jag anser däremot inte att detta innebär att beskrivningen av svenskan måste uppdateras med en ny ordklass, dvs. ideofoner. Jag anser i stället, i likhet med Johnson (1976), Dingemanse (2019) och Ameka (2001), att orden bäst betraktas som en lexikal klass. I sin mest fria användning har orden från denna lexikala klass inte riktigt en egen plats i ordklasssystemet.⁶ De återberättar inte vad som har hänt utan spelar i stället upp sitt innehåll (Haiman 2018) och denna framställningsform är anledningen till ordens friare ställning. Men som jag har visat är det också möjligt för dem att realiseras som helt vanliga ord. Den faktiska användningen varierar alltså från mer typiska dramatiserande ideofoner, till mer integrerade enheter som fungerar som helt vanliga ord.

⁶ Som en anonym granskare påpekar kan detsamma sägas gälla även för andra kategorier i språket, t.ex. adverb, vilket i vidare studier skulle kunna diskuteras mer övergripande i relation till det traditionella ordklassbegreppet.

Litteratur

- Akita, Kimi, 2017: The linguistic integration of Japanese ideophones and its typological implications. I: *Canadian Journal of Linguistics/Revue canadienne de linguistique* 62(2). S. 314–334.
- Akita, Kimi & Dingemanse, Mark, 2019: Ideophones (Mimetics, Expressives). I: Mark Aronoff (red.): *Oxford research encyclopedia of linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Alpher, Barry, 2001: Ideophones in interaction with intonation and the expression of new information in some indigenous languages of Australia. I: Erhard Voeltz & Christa Kilian-Hatz (red.): *Ideophones*. (Typological studies in language 44.) Amsterdam: John Benjamins. S. 9–14.
- Ameka, Felix, 1992: Interjections: The universal yet neglected part of speech. I: *Journal of Pragmatics* 18(2–3). S. 101–118.
- Ameka, Felix, 2001: Ideophones and the nature of the adjective word class in Ewe. I: Erhard Voeltz & Christa Kilian-Hatz (red.): *Ideophones*. (Typological studies in language 44.) Amsterdam: John Benjamins. S. 25–48.
- Amha, Azeb, 2001: Ideophones and compound verbs in Wolaitta. I: Erhard Voeltz & Christa Kilian-Hatz (red.): *Ideophones*. (Typological studies in language 44.) Amsterdam: John Benjamins. S. 49–62.
- Armoskaite, Solveiga & Koskinen, Päivi, 2017: Structuring sensory imagery: Ideophones across languages and cultures. I: *Canadian Journal of Linguistics/Revue canadienne de linguistique* 62(2). S. 280–313.
- Awoyale, Yiwola, 1989: Reduplication and the status of ideophones in Yoruba. I: *Journal of West African Languages* 19(1). S. 15–34.
- Borin, Lars, Forsberg, Markus & Roxendal, Johan, 2012: Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken. I: *Proceedings of LREC 2012*. Istanbul: ELRA. S. 474–478.
- Bybee, Joan, 2010: *Language, usage and cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bybee, Joan & Eddington, David, 2006: A usage-based approach to Spanish verbs of 'becoming'. I: *Language* 82(2). S. 323–355.
- Childs, G. Tucker, 1994: African ideophones. I: Leanne Hinton, Johanna Nichols & John J. Ohala (red.): *Sound symbolism*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 178–204.
- Dahl, Östen, 2018: Vips tar ideofonerna revansch. I: *Språktidningen* 3. S. 34–38. Tillgänglig: <http://spraktidningen.se/print/artiklar/2018/03/vips-tar-ideofonerna-revansch> [hämtad 2019-03-29].
- Diffloth, Gérard, 1980: Expressive phonology and prosaic phonology in Mon-Khmer. I: Theraphan L. Thongkum (red.): *Studies in Mon-Khmer and Thai Phonology and Phonetics in Honor of E. Henderson*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. S. 49–59.
- Dingemanse, Mark, 2011: *The meaning and use of ideophones in Siwu*. Doktorsavhandling. Nijmegen: Radboud University.
- Dingemanse, Mark, 2012: Advances in the cross-linguistic study of ideophones. I: *Language and Linguistics Compass* 6/10. S. 654–672.

- Dingemans, Mark, 2017: Expressiveness and system integration: On the typology of ideophones, with special reference to Siwu. I: *STUF: Language Typology and Universals* 70(2). S. 363–385.
- Dingemans, Mark, 2018: Redrawing the margins of language: lessons from research on ideophones. I: *Glossa: a Journal of General Linguistics* 3(1), p. 4. S. 1–30.
- Dingemans, Mark, 2019: »Ideophone» as a comparative concept. I: Kimi Akita & Prashant Pardeshi (red.): *Ideophones, mimetics, and expressives*. Amsterdam: John Benjamins. S. 13–33.
- Dingemans, Mark, 2021: Ideophones (manuskript 2021-05-17) under utgivning I: Eva van Lier (red.): *Oxford handbook of word classes*. Oxford: Oxford University Press. Tillgänglig: <https://doi.org/10.31234/osf.io/u96zt> [hämtad 2021-10-22].
- Dingemans, Mark & Akita, Kimi, 2017: An inverse relation between expressiveness and grammatical integration: On the morphosyntactic typology of ideophones, with special reference to Japanese. I: *Journal of Linguistics* 53(3). S. 501–532.
- Doke, Clement Martyn, 1935: *Bantu linguistic terminology*. London: Longmans, Green and Company.
- Edlund, Anders, 2021: Historien om namnet Swish. Tillgänglig: <https://www.swish.nu/nyhetsrum/stories/historien-om-namnet-swish> [hämtad 2021-06-22].
- Engdahl, Elisabet & Laanemets, Anu, 2016: Opersonlig passiv i danska, norska och svenska – en korpusstudie. I: *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 33(2). S. 129–156.
- Goffman, Erving, 1981: *Forms of talk*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Hagström-Krüger, Joakim, 2019: Ideofoners användning i svenska – En korpusundersökning. Kandidatuppsats. Institutionen för lingvistik. Stockholm: Stockholms universitet. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1331830&dsid=9314> [hämtad 2019-12-16].
- Haiman, John, 2018: *Ideophones and the evolution of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hillbom, Annika, 2015: Känseladjektiv i svenskan: kategorier och figurativa användningar. I: *Språk och stil* 25. S. 127–159.
- Hinton, Leanne, Nichols, Johanna & Ohala, John J., 1994: *Sound symbolism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Huddleston, Rodney & Pullum, Geoffrey, 2002: *The Cambridge grammar of the English language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ibarretxe-Antuñano, Iraide, 2017: Basque ideophones from a typological perspective. I: *Canadian Journal of Linguistics/Revue canadienne de linguistique* 62(2). S. 196–220.
- Idefors, Hjalmar, 1928: *De primära interjektionerna i nysvenskan. 1, Primära impulser och imperationer*. Lund: Carl Bloms boktryckeri.
- Johnson, Marion R., 1976: *Toward a definition of the ideophone in Bantu*. (Working Papers in Linguistics 21.) Ohio: Ohio State University. S. 240–253.
- de Jong, Nicky, 2001: The ideophone in Didinga. I: Erhard Voeltz & Christa Kilian-Hatz (red.): *Ideophones*. (Typological studies in language 44.) Amsterdam: John Benjamins. S. 49–62.
- ‘Kerplop’. u.å.: I: *YourDictionary*. Tillgänglig: <https://www.yourdictionary.com/kerplop> [hämtad 2021-05-25].

- Kita, Sotaro, 1997: Two-dimensional semantic analysis of Japanese mimetics. I: *Linguistics* 35(2). S. 379–415.
- Kruspe, Nicole, 2004: *A grammar of Semelai*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Köhler, Wolfgang, 1929: *Gestalt psychology*. New York: Liveright.
- Manninen, Satu, 2021: “There’s far too much arty-farty, namny-pamby, hoity-toity, wishy-washy, lardy-dardy, sun-dried tomato eating, decaffeinated fanning about!” An investigation of reduplicative and other repetitive sequences in English. [Manuskript under arbete]. Engelska institutionen. Lunds universitet.
- Müller, Max, 1861: *Lectures on the science of language 1*. London: Longmans, Green.
- NAOB = Tor Guttu et al. (red.): *Det Norske Akademis ordbok*. Oslo: Det Norske Akademi for Språk og Litteratur.
- Newman, Paul, 2001: Are ideophones really as weird and extra-systematic as linguists make them out to be? I: Erhard Voeltz & Christa Kilian-Hatz (red.): *Ideophones*. (Typological studies in language 44.) Amsterdam: John Benjamins. S. 251–258.
- Nuckolls, Janis B., 1996: *Sounds like life: Sound-symbolic grammar, performance, and cognition in Pastaza Quechua*. New York: Oxford University Press.
- Quirk, Randolph, Greenbaum, Sidney, Leech, Geoffrey & Svartvik, Jan, 1985: *A comprehensive grammar of the English language*. Harlow: Longman.
- Rawoens, Gudrun, 2015: The Swedish connective *så att* ‘so that’. I: *New Directions in Grammaticalization Research* 166. S. 51–65.
- SAG = Telemann, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik, 1999: *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Norstedts Ordbok.
- SAOB = Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien. Lund: Gleerups 1893–.
- SAOL = Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. Fjortonde upplagan. Stockholm: Svenska Akademien 2015.
- de Saussure Ferdinand, 1916: *Cours de linguistique générale* (publié par Charles Bally et Albert Sechehaye). Lausanne: Payot.
- Sköldberg, Emma & Hannesdóttir, Anna Helga, 2016: Svenska ord – men vilka? Om uppslagsorden i Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien. I: Emma Sköldberg, Maia Andréasson, Henrietta Adamsson Eryd, Filippa Lindahl, Sven Lindström, Julia Prentice & Malin Sandberg (red.): *Svenskans beskrivning 35. Förhandlingar vid trettiofemte sammankomsten*. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 329–340.
- SO = Svensk ordbok. Stockholm: Norstedts 2009.
- Språkbanken vid Göteborgs universitet: <https://spraakbanken.gu.se/>.
- Svantesson, Jan-Olof, 2017: Sound symbolism: the role of word sound in meaning. I: *Wiley Interdisciplinary Reviews, Cognitive Science* 8, e1441.
- Voeltz, Erhard & Kilian-Hatz, Christa (red.), 2001: *Ideophones*. (Typological studies in language 44.) Amsterdam: John Benjamins.
- Voeltz, Erhard & Kilian-Hatz, Christa, 2001: Introduction. I: Erhard Voeltz & Christa Kilian-Hatz (red.): *Ideophones*. (Typological studies in language 44.) Amsterdam: John Benjamins. S. 1–8.

- Whitney, William Dwight, 1867: *Language and the study of language: Twelve lectures on the principles of linguistic science*. London: Trübner.
- Wierzbicka, Anna, 1992: The semantics of interjection. *Journal of Pragmatics* 18(2–3). S. 159–192.
- Zwicky, Arnold M. & Pullum, Geoffrey K., 1987: Plain morphology and expressive morphology. I: Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society 13. S. 330–340.